

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

**з дисципліни
«ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ»**

рівень вищої освіти бакалавр
галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
(шифр і назва)
спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії
(шифр і назва)
освітня програма «Міжнародні відносини та регіональні студії»
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни за вибором
(обов'язкова/ за вибором)
факультет міжнародних економічних відносин та туристичного
бізнесу

Укладач: к. політ. н., доц. Безрук О. О.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА
КАФЕДРА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ТА КРАЇНОЗНАВСТВА

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
туристичного бізнесу та країнознавства
Протокол №__ від _____ 2020р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням науково-методичної комісії
факультету міжнародних
економічних відносин та
туристичного бізнесу
Протокол №__ від _____ 2020р.

РОЗШИРЕНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ
з дисципліни «**Основи міжнародної безпеки**»

Для студентів 3-го курсу спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладач: доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Безрук О. О.

ХАРКІВ – 2021

Тема 1. Міжнародна безпека як об'єкт наукових досліджень

(4 год.)

План лекції:

1. Загальне уявлення про феномен «безпеки».

Безпека - здатність особистості, суспільства м держави захищати свої життєво важливі інтереси. Безпека - властивість особистості, суспільства і держави протидіяти загрозам небезпеки. Безпека - система заходів, спрямованих на запобігання опасності.

Безпеку необхідно розглядати насамперед як поєднання трьох явищ:

- а) як відсутність небезпек і загроз;
- б) як достатній ступінь стійкості до загрозам, певний імунітет, запас міцності тих чи інших об'єктів;
- в) як готовність і здатність захищатися або усувати ці загрози і відновлювати статус-кво.

Виділяються два основні підходи до розуміння феномену безпеки.

Перший підхід виходить з *об'єктного* розуміння безпеки як прояви об'єктивної природи об'єктів зберігати стійкість при різних негативних впливах. Саме в цьому контексті безпеку розуміється як певна властивість (атрибут) системи. В даний час поширеним є розуміння безпеки як форми саморегулювання системи, яке дозволяє їй зберегти свою якість.

Результатом ототожнення безпеки з саморегулюванням є *ентропійне* розуміння безпеки і *гомеостатичне* розуміння безпеки.

2. Рівні та атрибути безпеки.

В науковій літературі розрізняють наступні рівні безпеки:

1. *Абсолютний* (ідеальна, досконала безпеку, не - небезпека) - характеризується відсутністю небезпек і загроз того чи іншого об'єкту.

2. *Реальний* (фактична безпеку) - це дійсно існуюча, що не уявна безпеку, характеризується об'єктивно існуючими небезпеками і погрозами для того чи іншого об'єкта, що зберігаються, незважаючи на дію (бездіяльність) сил, їм протистояли; показує реальні можливості сил, що протистоять небезпекам і загрозам.

3. *Достатній* (прийнятна безпеку) - це такий стан, яке задовольняє потребам сталого розвитку того чи іншого об'єкта. При такому рівні наявність небезпек і загроз не тягне для об'єкта втрату його істотних властивостей.

4. *Граничний* (мінімально допустима безпеку) - таке прикордонний стан, коли подальше вплив небезпек і загроз спричинить за собою для об'єкта, на який вони діють, втрату істотних властивостей, якісної зовнішньої і внутрішньої визначеності, цілісності. Поза межний рівень безпеки є втрата істотних властивостей об'єкта, його фактична смерть.

5. *Ілюзорний* (уявна, уявна, помилкова, здається безпеку) -

суб'єктивний образ існуючих, реальних небезпек і загроз - хибно сприймається як їх відсутність або мінімальна наявність (неадекватне відображення небезпек і загроз суб'єктом).

Сутнісним **атрибутивним** елементом безпеки є категорії «небезпека» і «загроза».

Небезпека як поняття, має багато значень:

а) це об'єктивно існуюча можливість негативного впливу, наприклад, на соціальний організм, в результаті якого йому може бути завдано якоїсь шкоди, шкода, що погіршує його стан, що надає його розвитку небажані динаміку або параметр;

б) це можливість або передчуття заподіяння зла;

в) це можливі або реальні явища, події та процеси, здатні знищити тих чи інших суб'єктів (особистість, соціальну групу, народ, держава) або ж важливі для людей об'єкти або природні цінності, або завдати їм шкоди, викликати деградацію, закрити шлях до розвитку .

Загроза ж розглядається в наступних випадках:

а) залякування, обіцянку заподіяти кому-небудь неприємність, зло;

б) найбільш конкретна і безпосередня форма небезпеки, створювана цілеспрямованою діяльністю відверто ворожих сил;

в) небезпека на стадії готовності перейти з можливості в дійсність, попередження словом або демонстративним дією про подальші небезпечних подіях, або введення в оману з головною метою - використанням страху для придбання переважного положення в будь-якому відношенні.

3. Джерела загроз безпеці.

До числа постійних джерел загрожувала окремим людям і суспільству в цілому протягом всієї історії людства, як правило, відносять такі джерела.

1) - *альтернативну природу людини,*

2) - *альтернативну природу суспільно-політичних інститутів.*

3) - *помилки діяльності,*

4) - *нестабільність природних процесів,*

5) - *техносфера*

Ризик - це:

- можливість виникнення несприятливих і небажаних наслідків діяльності самого суб'єкта;

- діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, в процесі якої є можливість оцінювати ймовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі і відхилення від поставленої мети;

- можлива небезпека невдачі вживаються дії, самі дії, пов'язані з такою небезпекою.

Виклик можна трактувати як сукупність обставин не обов'язково носять конкретну, адресну спрямованість, але обов'язково змушує з ними рахуватися, що вимагає реакції на них.

3. Міжнародна безпека: визначення, зміст, принципи, рівні та моделі.

Міжнародна безпека - система міжнародних відносин, заснована на дотриманні всіма державами загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, що виключає вирішення спірних питань і розбіжностей між ними за допомогою сили або загрози.

Принципи міжнародної безпеки передбачають:

твердження мирного співіснування як універсального принципу міждержавних відносин;

- ✓ забезпечення рівної безпеки для всіх держав;
- ✓ створення дієвих гарантій у військовій, політичній, економічній та гуманітарній сферах;
- ✓ недопущення гонки озброєнь в космосі, припинення всіх випробувань ядерної зброї і повна його ліквідація;
- ✓ безумовна повага суверенних прав кожного народу;
- ✓ справедливе політичне врегулювання міжнародних криз і регіональних конфліктів;
- ✓ зміцнення довіри між державами;
- ✓ вироблення ефективних методів запобігання міжнародного тероризму;
- ✓ викорінення геноциду, апартеїду, проповіді фашизму;
- ✓ виключення з міжнародної практики всіх форм дискримінації, відмова від економічних блокад і санкцій (без рекомендацій світового співтовариства);
- ✓ встановлення нового економічного порядку, що забезпечує рівну економічну безпеку всіх держав.

Невід'ємна частина міжнародної безпеки - дієве функціонування закріпленого Статутом ООН механізму колективної безпеки.

Основними **способами** забезпечення міжнародної безпеки є:

- ❖ двосторонні договори про забезпечення взаємної безпеки між зацікавленими країнами;
- ❖ об'єднання держав в багатосторонні союзи;
- ❖ всесвітні міжнародні організації, регіональні структури та інститути для підтримки міжнародної безпеки;
- ❖ демілітаризація, демократизація і гуманізація міжнародного політичного порядку, встановлення верховенства права в міжнародних відносинах.

Залежно від масштабів прояву розрізняють такі **рівні** міжнародної безпеки:

- 1) національний,
- 2) регіональний і
- 3) глобальний.

Всі три рівні взаємопов'язані і взаємозумовлені. **Міжнародна безпека** може складатися тільки з рівної безпеки для всіх держав. Загроза безпеки одній державі руйнує безпеку в регіоні в цілому і створює небезпеку для

міжнародного миру та безпеки. Це наочно показало розвиток подій, що передували Другій Світовій війні, ситуація на сучасному Близькому Сході, іракська кампанія США. Відповідно, нестабільність на глобальному рівні міжнародної безпеки створює загрозу для безпеки кожної держави і його громадян.

4. Операційні моделі міжнародної безпеки.

- 1. Однополярна система безпеки.**
- 2. «Концерт держав».**
- 3. Багатополярна модель.**
- 4. Глобальна (універсальна) модель.**

Інший тип моделей міжнародної безпеки визначається *характером відносин між учасниками* подібних систем безпеки. Дискусії йшли в основному навколо трьох моделей - колективної, загальної і коопераційної.

- 1. Колективна безпека.**
- 2. Загальна безпека.**
- 3. Коопераційна безпека.**

Висновок: міжнародна безпека розглядалась в теорії та практиці міжнародних відносин як відсутність безпосередньої військової загрози. У такому традиційному розумінні міжнародної безпеки можна окреслити два моменти, які взаємовиключають один одного. Перший пов'язаний із фізичним виживанням держави та її правом та можливістю відчувати себе у міжнародній системі, спираючись, перш за все, на свій суверенітет. На практиці це стимулює сильну державу до порушення колективної безпеки на користь своїх інтересів. Другий момент - гарантована підтримка миру у відносинах між державами в межах політичного простору. При цьому не ставиться питання про те, на якій об'єктивній основі, окрім прагнення учасників буде підтримуватися мир та як він може бути гарантованим на протязі довгого часу.

Література:

1. UA. Foreign Affairs. Закордонні справи. URL: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/nacionalna-ta-mizhnarodna-bezpeka-sutnist-tipologi/>
2. Баранов Н. Курс «Проблемы национальной безопасности и контроля над вооружениями». URL: <http://nicbar.ru/politology/study/kurs-problemy-natsionalnoj-bezopasnosti-i-kontrol-nad-vooruzheniyami>
3. КАФЕДРА @ UA. Васильев I.B. Тема 9. Підтримання міжнародного миру та безпеки як глобальна проблема людства. URL: https://cathedra.io.ua/s1220724/tema_9._pidtrimannya_mijnarodnogo_miru_ta_a_bezpeki_yak_globalna_problema_lyudstva

4. Концепт міжнародної безпеки в контексті глобалізації [Текст]: монографія / О. В. Коломієць; Київ. міжнар. ун-т. - Київ: КиМУ, 2013. - 426 с.
5. Макаренко Є.А., Кучмій О.П., Ожеван М.А. Міжнародна інформаційна безпека: теорія і практика. - К.: Lat & K, 2010. - 295 с.
6. Международная безопасность и её военные аспекты. URL: <http://uchebnik-online.com/131/797.html>
7. Международное правовое регулирование. Понятие безопасности. URL: <http://lawbook.online/pravovoe-regulirovanie-mejdunarodnoe/ponyatie-bezopasnost-15098.html>

Тема 2. Міжнародна безпека, національна безпека, регіональна безпека та глобальна безпека: особливості взаємозв'язку

(4 год.)

План лекції:

1. Національна, регіональна та глобальна безпеки: цілі, завдання, складові.

Національна безпека традиційно ототожнюється з воєнною безпекою. Однак в сучасному розумінні національна безпека включає недопущення не тільки зовнішньої агресії, а й ослаблення могутності держави, не пов'язаної зі станом його військової сили (hard power).

Невійськові фактори безпеки (soft power) формуються всередині самої держави. Вони включають стан економіки і фінансів, природного середовища; здоров'я і освіту населення; показники продовольчої і енергетичної забезпечення; розвиток науки і новітніх технологій; політичну поведінку і форми активності неурядових учасників міжнародних відносин і т.д.

Регіональна безпека характеризується станом міждержавних відносин в даному регіоні, наявністю зовнішніх загроз для країн регіону. Конкретика регіональної безпеки визначається цілою низкою чинників: історична спадщина, культурні традиції, релігійні особливості, соціальна і економічна ситуація, ступінь залученості в справи регіону інших держав і т. ін.

Глобальна безпека полягає в захисті від небезпек всесвітнього масштабу, що загрожують всьому людству. Глобальна безпека забезпечується узгодженими зусиллями всіх членів світової спільноти. Особлива роль в узгодженні і координації цих дій належить Організації Об'єднаних Націй.

2. Політика національної безпеки ключових геополітичних акторів

Стратегії забезпечення національної безпеки США. Перегляд ролі в забезпеченні світового порядку при збереженні глобального домінування.

Національна безпека КНР. Взаємовідносини КНР-США, КНР-РФ,

КНР-країни АТР в галузі безпеки.

Національна безпека РФ: концепції та стратегії. Ідентифікація загроз.

Національна безпека Франції. НАТО та PESCO.

«Ядерний» чинник національної безпеки.

3. Глобальний вимір міжнародної безпеки в геополітичних концепціях XX - поч. XXI ст.

Пошук оптимальної моделі світового порядку, як основи забезпечення глобальної безпеки: атлантизм, мондіалізм, геоекономіка etc.

Література:

1. Ліпкан В. А. Безпекознавство. Київ. Вид-во Європейського університету. 2003. 208 с.
2. Мала енциклопедія міжнародної безпеки (за заг.ред. Ю. Л. Бошицького). Київ. Вид-во Європейського університету. 2012.
3. Кулагин В.М. Международная безопасность /Учебное пособие для студентов вузов / В. М. Кулагин. - М.: Аспект Пресс, 2007. - 318 с.

Тема 3. Воєнна безпека сучасних держав

(2 год.)

План лекції:

1. Теоретичні засади вивчення воєнної безпеки.

Військову безпеку можна трактувати як стан життєдіяльності соціуму, його структур та інститутів, що гарантує їх якісну визначеність в параметрах надійності існування і стійкості розвитку за допомогою виключення військового насильства.

Військова безпека держави, в *широкому* сенсі слова - це такий стан міждержавних і внутрішньодержавних військово-політичних відносин, обороноздатності країни, при якому попереджається або стримується агресія, зменшується ймовірність нанесення шкоди національним інтересам і залучення соціальних груп у війну або військові конфлікти, а в разі виникнення військової загрози інтересам особистості, суспільства і держави гарантується забезпечення їх збройного захисту.

Військова безпека держави, у *вузькому* сенсі - це такий стан життєдіяльності системи владних органів і установ, що зберігає якісні і кількісні параметри надійності існування конституційного ладу, політичної, економічної та соціальної стабільності і стійкості суспільства за допомогою виключення військових небезпек і загроз, військового насильства.

2. Воєнна політика. Моделі забезпечення воєнної безпеки сучасної держави.

Воєнна політика має на меті організацію та застосування засобів

збройного насильства для вирішення певних політичних завдань.

До завдань воєнної політики відносяться:

- 1) забезпечення національної безпеки і перш за все цілісності і недоторканності державної території;
- 2) забезпечення безпеки плавання своїх флотів;
- 3) соціальний захист громадян держави за межами його території в разі виникнення загрози їх особистій безпеці.

Для вирішення зазначених завдань створюються спеціальні соціально-політичні інститути: збройні сили; урядові та парламентські органи, що займаються питаннями військової політики; військово-промисловий комплекс; спеціальні служби і т. ін.

Ці інститути виконують такі функції з реалізації військової політики:

- а) організаційну, б) науково-технічну, в) міжнародну.

Моделі забезпечення військової безпеки всі попередні століття зводилися до наступних варіантів:

- а) забезпечення військової безпеки з опорою на військовий союз з сильною державою, участь в цьому союзі;
- б) забезпечення своєї військової безпеки з опорою на військовий союз, не будучи його членом, але підтримуючи його;
- в) забезпечення військової безпеки з опорою на геополітично активну держава - лідера;
- г) забезпечення військової безпеки з опорою на свої власні сили;
- д) забезпечення військової безпеки через політику нейтралітету.

3. Воєнні доктрини ключових геополітичних акторів.

Основні положення воєнних доктрин США, КНР, Росії та Франції.

Воєнні доктрини Німеччини, Японії та Туреччини: спроби перегляду власного статусу в системі воєнної безпеки.

Література:

1. Ліпкан В. А. Безпекознавство. Київ. Вид-во Європейського університету. 2003. 208 с.
2. Баймуратов М. А. Международно-правовые аспекты становления и развития европейской системы безопасности на пороге XXI века. Одесса: Юридическая литература. 2004. 184 с..
3. Кулагин В.М. Международная безопасность /Учебное пособие для студентов вузов / В. М. Кулагин. - М.: Аспект Пресс, 2007. - 318 с.
4. Воєнна доктрина України. 2015.

Тема 4. Основні галузі безпекової діяльності: зміст, інструменти забезпечення, основні загрози

(4 год.)

План лекції:

1. Економічна безпека: сутність, проблеми забезпечення.

Економічна безпека — це такий стан національної економіки, за якого забезпечуються захист національних інтересів, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до розвитку та захищеність життєво важливих інтересів людей, суспільства, держави. Під життєво важливими інтересами в даному контексті розуміють сукупність потреб, які забезпечують існування і прогресивний розвиток особистості, суспільства, держави. Економічна безпека є однією зі складових національної безпеки, яка охоплює також оборонну, екологічну безпеку тощо.

Основними завданнями економічної безпеки є: забезпечення пропорційного та безперервного економічного зростання, приборкання інфляції та безробіття, формування ефективної структури економіки та розвинутого ринку цінних паперів, скорочення дефіциту бюджету та державного боргу, забезпечення соціального захисту та підвищення якості життя населення, підтримка стійкості національної валюти тощо. Ці завдання визначають стратегію економічної безпеки як формування та обґрунтування стратегічних пріоритетів, національних інтересів, засобів і механізмів вирішення проблем.

У макроекономічному аналізі економічної безпеки вирізняють такі складові: економічну незалежність; стійкість і стабільність національної економіки; здатність до саморозвитку й прогресу.

2. Екологічна безпека.

Екологічна безпека - стан захищеності життєво важливих екологічних інтересів людини, перш за все його прав на чисту, здорову, сприятливу для життя навколишнє природне середовище, що виникає при досягненні збалансованого співіснування навколишнього природного середовища та господарської діяльності людини, коли рівень навантаження на природне середовище не перевищує її здібності до самовідновлення.

Об'єктами екологічної безпеки є геосоціоекосистеми різного рівня: глобального, національного, регіонального, місцевого, рівня окремого фізичною або юридичною особою, що піддаються екологічним загрозам, під якими розуміють «прогнозовані наслідки або потенційні сценарії розвитку подій катастрофічного характеру, які обумовлені змінами стану навколишнього середовища і здатні завдати шкоди життєво важливим інтересам особистості, суспільства, держави, світового співтовариства».

3. Енергетична безпека.

Енергетична безпека - це стан захищеності країни (регіону), її громадян, суспільства, держави і економіки від загрози дефіциту в забезпеченні потреб в енергії економічно доступними паливно-енергетичними ресурсами (ПЕР) прийнятної якості в нормальних умовах і при надзвичайних обставинах, а також від загрози порушення стабільності теплової енергопостачання.

Загрози енергетичній безпеці. Погрозами енергетичної безпеки є події короткочасного або довготривалого характеру, які можуть дестабілізувати роботу енергокомплексу, обмежити або порушити енергозабезпечення, привести до аварій та інших негативних наслідків для енергетики, економіки і суспільства. Умовно загрози енергетичній безпеці підрозділяються на групи: економічні, соціально-політичні, зовнішньоекономічні і зовнішньополітичні, техногенні та природні загрози, а також загрози, пов'язані з недосконалістю управління.

4. Інформаційна безпека.

Інформаційна безпека - стан збереження інформаційних ресурсів і захищеності законних прав особистості і суспільства в інформаційній сфері. Інформаційна безпека - це процес забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності інформації.

Конфіденційність: Забезпечення доступу до інформації тільки авторизованим користувачам.

Цілісність: Забезпечення достовірності та повноти інформації та методів її обробки.

Доступність: Забезпечення доступу до інформації та пов'язаним з нею активів авторизованих користувачів в міру необхідності.

Інформаційна безпека - всі аспекти, пов'язані з визначенням, досягненням і підтримкою конфіденційності, цілісності, доступності, неспростовності, підзвітності, автентичності і достовірності інформації або засобів її обробки.

Безпека інформації - стан захищеності даних, при якому забезпечуються їх конфіденційність, доступність і цілісність.

Безпека інформації визначається відсутністю недопустимого ризику, пов'язаного з витоків інформації технічними каналами, несанкціонованими і ненавмисними діями на дані і (або) на інші ресурси автоматизованої інформаційної системи, що використовуються в автоматизованій системі.

5. Кібербезпека.

Кібербезпека являє собою набір засобів, стратегій, принципів забезпечення безпеки, гарантій безпеки, підходів до управління ризиками, дій, професійної підготовки, страхування і технологій, які використовуються для захисту кіберсередовища, ресурсів організацій і користувачів. Кібербезпека передбачає досягнення і збереження властивостей безпеки у ресурсів організації або користувачів, спрямованих проти відповідних кіберзагроз.

Основними завданнями забезпечення безпеки вважаються: доступність, цілісність, що включає автентичність, а також конфіденційність. Кібербезпека є необхідною умовою розвитку інформаційного суспільства.

6. Демографічна безпека.

Демографічна безпека - одна з найважливіших складових безпеки будь-якої держави. Демографічна безпека - це стан захищеності кількості і етнічного складу населення країни від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Об'єктом демографічної безпеки, відповідно, є населення країни, а суб'єктами, що забезпечують її - органи влади, в першу чергу, міністерства охорони здоров'я та економіки.

Особливістю демографічної безпеки є те, що її забезпечення залежить від стану безпеки в інших сферах - економічній, екологічній, продовольчій, соціальній, культурологічній та ін. А несприятлива ситуація в суспільстві призводить до зниження народжуваності і збільшення захворюваності та смертності людей.

Мета демографічної безпеки - забезпечення регулювання чисельності населення країни зі збереженням етнопропорціональної структури і генетичного здоров'я людей. Це означає, що у різних держав в залежності від ситуації в області народжуваності можуть бути різні завдання. Так, в країнах, що розвиваються, де спостерігається демографічний вибух, проводиться політика, спрямована на обмеження народжуваності, оскільки швидке зростання населення істотно збільшує навантаження на систему соціального забезпечення і економіку. В умовах депопуляції, навпаки, держава прагне підвищити народжуваність і тривалість життя людей.

Література:

1. Brzezinski Zbigniew. 1997. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives.
2. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма. Ответы на глобализацию. Москва: Прогресс-Традиция, 2001. 302 с.
3. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009.
4. Дарендорф. Р. У пошуках нового устрою. Лекції на тему політики свободи у ХХІ столітті. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 109 с.

Тема 5. Особливості постбіполярного світового порядку: нові параметри міжнародної безпеки

(4 год.)

План лекції:

1. Демонтаж Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин.

Особливості світового політичного процесу в 1980-1990-х рр. у контексті проблематики міжнародної безпеки. Розпад СРСР та ОВД.

Європа та США в нових політичних умовах. Концепція розширення НАТО на схід. ЄС як новий геополітичний актор. Проблема безпеки на пострадянському просторі.

Світовий політичний процес та проблеми безпеки на початку ХХІ ст. Посилення ролі Китаю в системі забезпечення міжнародної безпеки.

2. Нові параметри міжнародної безпеки.

Глобалізація, демократизація, криза міжнародного права, науково-технологічний розвиток, нерівномірний економічний розвиток країн світу – нові параметри міжнародної безпеки та умови виникнення загроз.

3. «Постбіполярне» проблемне поле міжнародної безпеки.

«Суспільство ризику». Мобільність. Міграції. Мультикультуралізм. Екологічні, енергетичні та гуманітарні проблеми. Етнічні та етно-релігійні загрози. Сепаратизм. Проблема міжнародного військового втручання. Міжнародна злочинність. Міжнародна торгівля наркотичними засобами.

Література:

1. Brzezinski Zbigniew. 1997. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives.
2. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма. Ответы на глобализацию. Москва: Прогресс-Традиция, 2001. 302 с.
3. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009.
4. Дарендорф. Р. У пошуках нового устрою. Лекції на тему політики свободи у ХХІ столітті. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 109 с.
5. Хелд Д. и др..Глобальные трансформации. М.: Праксис, 2004.

Тема 6. Міжнародний тероризм

(2 год.)

План лекції:

1. Проблема міжнародного тероризму в фокусі наукових досліджень.

Міжнародний тероризм - специфічна форма тероризму, що зародилася в кінці 1960-х років і отримала значний розвиток до кінця XX - початку XXI століття. Основними цілями міжнародного тероризму є дезорганізація державного управління, нанесення економічного і політичного збитку, порушення засад суспільного устрою, які повинні спонукати, за задумом терористів, уряд до зміни політики. Сучасний міжнародний тероризм є, як правило, ісламістським.

2. Основні види тероризму.

За масштабом: локальний та транснаціональний.

За змістом: ідеологічний, етнічний, релігійний, кримінальний, індивідуальний.

ОМУ-тероризм та боротьба з ним.

3. Ісламський фундаменталізм та тероризм.

Витоки ісламського фундаменталізму та зв'язок із терористичною діяльністю. Ісламські терористичні угруповання.

4. Боротьба з тероризмом.

Політичні інститути та їхня роль в проведенні контртерористичних заходів.

Література:

1. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009.
2. Сидоренко А. Г., Тихомиров Ю. В. Терроризм и антитеррористическая безопасность в контексте истории и современной геополитики. Из-во "Кучково поле". М., 2011.
3. Хелд Д. и др.. Глобальные трансформации. М.: Праксис, 2004.
4. Синякин И.И. Терроризм с использованием оружия массового уничтожения: международно-правовые вопросы противодействия / Монография. М.: Норма, 2012. 192 с.

Тема 7. Воєнні загрози міжнародної безпеки та проблема озброєнь

(2 год.)

План лекції:

1. Воєнні конфлікти, як загроза міжнародній безпеці.

Визначення, основний зміст, характеристики, типологія, чинники.

Воєнний конфлікт - форма вирішення міждержавних або внутрішньодержавних протиріч з двостороннім використанням військового насильства. Поняття охоплює всі види збройного протиборства в соціально політичних цілях, включаючи світові, регіональні, локальні.

2. Війна, як специфічний тип воєнного конфлікту.

Особливості сучасних воєн. Звичайні війни. Асиметричні війни. Конфлікти низької інтенсивності. Гібридні війни. Інформаційні війни. Психологічні війни.

3. Звичайні озброєння та проблема нерозповсюдження ядерної зброї.

Звичайні озброєння. Торгівля зброєю. Розповсюдження зброї масового ураження. Міжнародна правова база щодо контролю над озброєннями. Міжнародна організована злочинність та торгівля озброєннями.

Література:

1. Богданович В. Ю., Маначинский А. Я. и др.. Конфликты и войны: монография. Киев, 2007. 571 с.
2. Денисенко И. Д. Эволюция теории конфликта в западной социальной философии. Харьков: «ОВС», 2002. 288 с.
3. Парк Р. Э. Конкуренция и конфликт // Вопросы социологии. 1994. № 5. С. 62—70.
4. Тоффлер Э. Война и антивоенная: Что такое война и как с ней бороться. Как выжить на рассвете XXI века. Москва: АСТ : Транзиткнига, 2005. 412 с.
5. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. Москва : АСТ, 2005. 603 с.

Тема 8. Регіональний аспект міжнародної безпеки та європейська безпека (4 год.)

План лекції:

1. Зміст та особливості процесів регіоналізації.

Регіоналізація - складний процес перерозподілу владних компетенцій, передачі функцій від державного на регіональний рівень, поява і розвиток нових інституційних форм, що відповідають новій ролі регіонів в процесі прийняття рішень на національному та наднаціональному рівнях.

У ХХІ столітті поряд з процесом глобалізації відбувається процес регіоналізації, причому це стає характерним не тільки для держав з федеративною формою устрою, а й для унітарних держав, для цілих континентів і частин світу. Глобалізація являє собою з одного боку поєднання процесів концентрації і централізації, а з іншого - деконцентрації і децентралізації.

На політичній мапі світу виділяють декілька регіонів. Серед них: ЄС, Близький та Середній Схід, Азіатсько-Тихоокеанський регіон, Центральна, Південна, Південно-Східна та Східна Азія, країни Латинської Америки та Карибського басейну etc.

2. Регіональні міжнародні організації та їхня діяльність в галузі безпеки.

ОБСЄ, ШОС, ОДКБ, ОАД, ОАЄ, ЕКОВАС etc. НАТО та регіональна безпека. Проект PESCO як альтернатива НАТО.

3. Особливості системи регіональної безпеки в Європі та основні загрози.

Коріння євроцентричної моделі. Процеси реформування і розширення НАТО. Європейський Союз в системі європейської безпеки. Балкани і європейська безпека. Російська Федерація в процесах європейської безпеки. Міграція до ЄС. Джерела сепаратизму в країнах ЄС. Співробітництво ЄС-США в галузі регіональної безпеки.

Література:

1. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009.
2. Баймуратов М. А. Международно-правовые аспекты становления и развития европейской системы безопасности на пороге ХХІ века. Одесса: Юридическая литература. 2004. 184 с.

3. Регіональна структурна політика: сучасні тенденції та нові виклики : монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» ; наук. ред. С. Л. Шульц ; С. Л. Шульц, С. Й. Вовканич, С. М. Писаренко, М. В. Максимчук, О. М. Луцків, та ін.. – Львів, 2016. – 328 с.
4. Хелд Д. и др..Глобальные трансформации. М.: Праксис, 2004.

Тема 9. Проблеми безпеки на Близькому Сході та в інших регіонах

(4 год.)

План лекції:

1. Проблема регіональної безпеки на Близькому, Середньому Сході та в Африці.

Загальна характеристика та особливості розвитку регіону. Наслідки руйнації державних інститутів в Іраку, Лівії, Йємені, Сирії, Сомалі тощо. Терористичні організації та рухи в регіоні. Феномен «Ісламської держави». Вплив діяльності США та їхніх союзників у регіоні. Російський вплив на Близькому Сході. Ізраїльсько-Палестинське протистояння та війна в Сирії.

Іранський фактор. Дарфурська проблема. Проблеми безпеки в районі Магрибу. Загрози безпеці в Південній Африці.

2. Регіональна безпека в АТР та Південній Азії

Особливості регіонального розвитку країн АТР. «Північнокорейська» проблема. Чинник Тайваню. Китайсько-японські протиріччя, як потенційна загроза безпеці в регіоні. Південна частина Тихого океану. Південна Азія.

Серед нових і невійськових аспектів безпеки, характерних для АТР, слід зазначити внутрішні збройні конфлікти і проблеми тероризму, морське піратство, проблеми безпеки транспортної та енергетичної інфраструктури, діяльність транснаціональної організованої злочинності, особливо в області незаконного обігу наркотичних засобів, незаконні міграції, пандемії, екологічні ризики.

3. Основні проблеми регіональної безпеки в інших регіонах світу

Стан регіональної безпеки в країнах Латинської Америки та Карибського басейну. Наркотрафік та внутрішні збройні конфлікти як головні проблеми регіону ЛАКБ.

Регіональна безпека в Північній Америці.

Загрози регіональній безпеці в Центральній Азії.

4. Регіональна безпека на пострадянському просторі.

Суперечливості розвитку в країнах колишнього СРСР. Роль СНД у підтримці регіональної безпеки. Російський чинник регіональної безпеки. Небезпеки та загрози регіональній безпеці на пострадянському просторі.

Література:

1. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009.
2. Баймуратов М. А. Международно-правовые аспекты становления и развития европейской системы безопасности на пороге XXI века. Одесса: Юридическая литература. 2004. 184 с.
3. Регіональна структурна політика: сучасні тенденції та нові виклики : монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» ; наук. ред. С. Л. Шульц ; С. Л. Шульц, С. Й. Вовканич, С. М. Писаренко, М. В. Максимчук, О. М. Луцків, та ін.. – Львів, 2016. – 328 с.
4. Хелд Д. и др..Глобальные трансформации. М.: Праксис, 2004.

Тема 10. Україна і проблема безпеки

(2 год.)

План лекції:

1. Закон про національну безпеку та воєнна доктрина України: основний зміст та цілі.

Законопроект про національну безпеку України повинен наблизити українські стандарти безпеки до натівських і виправити недоліки, які має ця система зараз. Державний суверенітет, територіальна цілісність та інтеграція в ЄС та НАТО – головні національні пріоритети для України.

Воєнна доктрина України — складова частина концепції [національної безпеки](#), становить сукупність основоположних настанов і принципів щодо організації та забезпечення [безпеки особи](#), [народу](#) і [держави](#) шляхом політичних, дипломатичних, економічних та воєнних заходів. Визначає державну політику України у військовій сфері.

2. Характеристика економічної, енергетичної, інформаційної, екологічної безпеки України.

Стан та загрози вимірам національної безпеки України. Особливості фінансово-економічної ситуації в Україні. Демографічна ситуація в Україні. Екологічні проблеми. Інформаційні та кіберзагрози в умовах гібридної

війни.

3. Гібридна війна в Україні.

Причини, особливості та наслідки гібридної війни в Україні.

4. Україна в системі міжнародної безпеки

Геополітичний статус сучасної України. Співпраця України з міжнародними організаціями в галузі міжнародної безпеки.

Література:

1. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки. Київ. КНТ. 2008. 631 с.
2. Рущенко І. Російсько-українська гібридна війна: Погляд соціолога. - Харків: ФОП Павленко, 2015.
3. Закон України «Про основи національної безпеки України».
4. Марко С. Хроника гибридной войны. Киев, 2016. 248 с.
5. Требін М. П. Армія так суспільство: соціально-філософський аналіз взаємодії в умовах трансформації. Харків: Вид. дім «ІНЖЕК», 2004. 404 с.
6. Грінченко О., Денєжкін М., Кутовий О. Мобілізаційна підготовка національної економіки в контексті сучасних воєнних конфліктів // Наука і оборона. №3. 2013. С. 40-44.
7. Комплексна оцінка економічної ситуації в Україні у 2014-2015 рр. (частина 1: Загальна оцінка макроекономічної ситуації) // Free Voice Information Analysis Center. 31.08.2015. URL: <http://iac.org.ua/kompleks-na-otsinka-ekonomichnoyi-situatsiyi-v-ukrayini-u-2014-2015-rr-chastina-1-zagalna-otsinka-makroekonomichnoyi-situatsiyi/>.
8. Майстренко О. Військово-економічний потенціал держави і роль оборонно-промислового комплексу в його забезпеченні // Українська молодь: Інтернет-версія всеукраїнської газети. 12.09.2014. URL: http://www.ukrmol.in.ua/2014/09/blog-post_12.html.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
туристичного бізнесу та країнознавства
Протокол №__ від _____ 2020р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням науково-методичної комісії
факультету міжнародних
економічних відносин та
туристичного бізнесу
Протокол №__ від _____ 2020р.

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни «Основи міжнародної безпеки»**

Для студентів 3-го курсу спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладач: доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Безрук О. О.

Харків – 2021

№ з/п	Зміст практичних (семінарських) занять та самостійної роботи	Кількість годин
1	<u>Тема 1. Міжнародна безпека як об'єкт наукових досліджень</u> Завдання: лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням матеріалу про еволюцію поглядів на систему міжнародної безпеки	2
2	<u>Тема 2. Міжнародна безпека, національна безпека, регіональна безпека та глобальна безпека: особливості взаємозв'язку</u> 1. Міжнародна безпека як комплексний феномен: визначення, зміст, принципи. 2. Моделі міжнародної безпеки. 3. Національна безпека. 4. Регіональна безпека. 5. Глобальна безпека. <u>Завдання:</u> - розглянути сутність міжнародної безпеки як багатоаспектного феномену; - проаналізувати зміст та потенціал моделей міжнародної безпеки; - проаналізувати характери та змістовне наповнення національної, регіональної та глобальної безпеки як рівнів міжнародної безпеки; - зробити доповіді по механізмах забезпечення національної безпеки в окремих країнах ЄС - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. <u>Література:</u> 8. Ліпкан В. А. Безпекознавство. Київ. Вид-во Європейського університету. 2003. 208 с. 9. Мала енциклопедія міжнародної безпеки (за заг.ред. Ю. Л. Бошицького). Київ. Вид-во Європейського університету. 2012. 10. Кулагин В.М. Международная безопасность /Учебное пособие для студентов вузов / В. М. Кулагин. - М.: Аспект Пресс, 2007. - 318 с.	6

3	<u>Тема 3. Воєнна безпека сучасних держав</u> 1. Теоретичні основи вивчення воєнної безпеки. 2. Основні джерела загроз та моделі воєнної безпеки. 3. Воєнна доктрина України: основні положення та базові категорії. 4. Забезпечення воєнної безпеки в розвинутих країнах. <u>Завдання:</u> - з'ясувати основні аспекти процесу організації системи воєнної безпеки; - охарактеризувати основні джерела загроз воєнній безпеці сучасних держав та моделей їхнього подолання; - проаналізувати воєнну доктрину України з метою формування уявлень про цілі та механізми забезпечення воєнної безпеки України; - ознайомитися з механізмами забезпечення воєнної безпеки в США, ЄС, КНР та ін.; - лекційний матеріал доповнити інформацією про воєнні доктрини окремих країн (доповіді) - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. <u>Література:</u> 1. Ліпкан В. А. Безпекознавство. Київ. Вид-во Європейського університету. 2003. 208 с. 2. Баймуратов М. А. Международно-правовые аспекты становления и развития европейской системы безопасности на пороге XXI века. Одесса: Юридическая литература. 2004. 184 с.. 3. Кулагин В.М. Международная безопасность /Учебное пособие для студентов вузов / В. М. Кулагин. - М.: Аспект Пресс, 2007. - 318 с. 4. Воєнна доктрина України. 2015.	6
4	<u>Тема 4. Основні галузі безпекової діяльності: зміст, інструменти забезпечення, основні загрози</u>	6

	Завдання: проаналізувати забезпечення по окремим видам безпеки в США, РФ та КНР	
5	<u>Тема 5. Особливості постбіполярного світового порядку</u> 1. Причини демонтажу Ялтинсько-Потсдамської системи. 2. Глобалізація як чинник міжнародної безпеки в сучасних умовах. 3. Політика ведучих держав у галузі міжнародної безпеки за нових умова світового співіснування. 4. Актуальні проблеми міжнародної безпеки. <u>Завдання:</u> - виявити та проаналізувати основні причини руйнації біполярного світу; - проаналізувати вплив глобальних процесів на стан міжнародної безпеки ; - проаналізувати діяльність «великих держав» та міжнародних організацій в галузі міжнародної безпеки в умовах постбіполярного світу; - проаналізувати суперечливості розвитку світу на поч. ХХІ ст. і пов’язаний з цим стан міжнародної безпеки; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. <u>Література:</u> 1. Brzezinski Zbigniew. 1997. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives. 2. Бек У. Что такое глобализация? Ошибки глобализма. Ответы на глобализацию. Москва: Прогресс-Традиция, 2001. 302 с. 3. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. 4. Дарендорф. Р. У пошуках нового устрою. Лекції на тему політики свободи у ХХІ столітті. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 109 с.	6

6	<u>Тема 6. Міжнародний тероризм</u> 1. Міжнародний тероризм як глобальна загроза. 2. Основні види тероризму 3. Основні чинники розповсюдження терористичної загрози. 4. Основні напрями антитерористичної діяльності держав та міжнародних організацій. <u>Завдання:</u> - проаналізувати феномен тероризму, як суттєвої загрози міжнародній безпеці; - з'ясувати основні напрями діяльності міжнародних акторів по подоланню загрози тероризму; - лекційний матеріал доповнити інформацією про феномен «ІДІЛ», як терористичної квазі-держави - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. <u>Література:</u> 1. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. 2. Мухаев Р. Т. Политология: учеб. – М.: Проспект, 2009. 3. Сидоренко А. Г., Тихомиров Ю. В. Терроризм и антитеррористическая безопасность в контексте истории и современной геополитики. Из-во "Кучково поле". М., 2011. 4. Хелд Д. и др..Глобальные трансформации. М.: Праксис, 2004. 5. Синякин И.И. Терроризм с использованием оружия массового уничтожения: международно-правовые вопросы противодействия /Монография. М.: Норма, 2012. 192 с.	6
7.	<u>Тема 7. Воєнні загрози міжнародній безпеці</u> 1. Конфлікт як соціально-політичний феномен. 2. Воєнний вимір конфлікту.	6

	3. Типологія воєнних конфліктів. 4. Воєнна глобалізація та загрози міжнародної безпеки. <u>Завдання:</u> - охарактеризувати структурно-функціональні особливості феномену конфлікту та воєнного конфлікту, як його різновиду; - вивчити особливості типів воєнного конфлікту; - проаналізувати вплив воєнної глобалізації на стан міжнародної безпеки; - розширити лекційний матеріал інформацією про правові основи регулювання нерозповсюдження ЗО та ЗМУ; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. <u>Література:</u> 1. Богданович В. Ю., Маначинский А. Я. и др.. Конфликты и войны: монография. Киев, 2007. 571 с. 2. Денисенко И. Д. Эволюция теории конфликта в западной социальной философии. Харьков: «ОВС», 2002. 288 с. 3. Парк Р. Э. Конкуренция и конфликт // Вопросы социологии. 1994. № 5. С. 62—70. 4. Тоффлер Э. Война и антивоина: Что такое война и как с ней бороться. Как выжить на рассвете XXI века. Москва: АСТ : Транзиткнига, 2005. 412 с. 5. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. Москва : АСТ, 2005. 603 с.	
8	<u>Тема 8. Регіональний аспект міжнародної безпеки та європейська безпека</u> 1. Регіоналізація: зміст та особливості. 2. Проблеми безпеки на регіональному рівні. 3. Регіональні та міжнародні організації: співпраця в галузі безпеки в Європі. 4. Сучасні виклики для регіональної безпеки в Європі. <u>Завдання:</u>	6

	- вивчити характерні риси процесу регіоналізації; - виявити засадничі проблеми організації систем безпеки на регіональному рівні (ЄС); - вивчити механізми співпраці регіональних та міжнародних (глобальних) структур в галузі безпеки та оцінити ефективність цього співробітництва; - виявити виклики сучасним системам регіональної безпеки в Європі; - проаналізувати проблемні моменти законодавчого і практичного характеру в галузі забезпечення регіональної безпеки в ЄС; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. Література: 1. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. 2. Баймуратов М. А. Международно-правовые аспекты становления и развития европейской системы безопасности на пороге XXI века. Одесса: Юридическая литература. 2004. 184 с. 3. Регіональна структурна політика: сучасні тенденції та нові виклики : монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» ; наук. ред. С. Л. Шульц ; С. Л. Шульц, С. Й. Вовканич, С. М. Писаренко, М. В. Максимчук, О. М. Луцків, та ін.. – Львів, 2016. – 328 с. 4. Хелд Д. и др..Глобальные трансформации. М.: Праксис, 2004.	
9	<u>Тема 9. Проблеми безпеки на Близькому Сході та в інших регіонах</u> 1. Основні загрози в регіоні Близького та Середнього Сходу. 2. Регіональна безпека в АТР. 3. Особливості стану регіональної безпеки в ЛАКБ. 4. Регіональна безпека на пострадянському просторі. <u>Завдання:</u> - виявити засадничі проблеми організації систем безпеки на регіональних	6

	рівнях окремих регіонів; - вивчити механізми співпраці регіональних та міжнародних (глобальних) структур в галузі безпеки та оцінити ефективність цього співробітництва; - виявити виклики сучасним системам регіональної безпеки; - проаналізувати наслідки «Арабської весни» у контексті дестабілізації ситуації в регіоні; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань. Література: 1. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. – К.: Університет «Україна», 2009. 2. Баймуратов М. А. Международно-правовые аспекты становления и развития европейской системы безопасности на пороге XXI века. Одесса: Юридическая литература. 2004. 184 с. 3. Регіональна структурна політика: сучасні тенденції та нові виклики : монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» ; наук. ред. С. Л. Шульц ; С. Л. Шульц, С. Й. Вовканич, С. М. Писаренко, М. В. Максимчук, О. М. Луцків, та ін.. – Львів, 2016. – 328 с. 4. Хелд Д. и др..Глобальные трансформации. М.: Праксис, 2004.	
10	Тема 10. Україна і проблема безпеки 1. Закон України «Про національну безпеку». 2. Характеристика стану та загроз економічної, енергетичної, інформаційної, екологічної безпеки України. 3. Гібридний конфлікт в Україні. 4. Україна в системі міжнародної безпеки: співпраця з іншими державами та організаціями.	8

Завдання:

- проаналізувати ЗУ «Про основи національної безпеки»;
- проаналізувати стан та загрози національній безпеці України по окремим аспектам;
- вивчити особливості та виявити тенденції гібридної війни в Україні;
- проаналізувати основні напрями співпраці України з іншими політичними акторами в галузі міжнародної безпеки;
- лекційний матеріал доповнити поглибленим вивченням змісту загроз по видам безпеки в Україні;
- підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.

Література:

1. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки. Київ. КНТ. 2008. 631 с.
2. Рущенко І. Російсько-українська гібридна війна: Погляд соціолога. - Харків: ФОП Павленко, 2015.
3. Закон України «Про основи національної безпеки України».
4. Марко С. Хроника гибридной войны. Киев, 2016. 248 с.
5. Требін М. П. Армія так суспільство: соціально-філософський аналіз взаємодії в умовах трансформації. Харків: Вид. дім «ІНЖЕК», 2004. 404 с.
6. Грінченко О., Денсжкін М., Кутовий О. Мобілізаційна підготовка національної економіки в контексті сучасних воєнних конфліктів // Наука і оборона. №3. 2013. С. 40-44.
7. Комплексна оцінка економічної ситуації в Україні у 2014-2015 рр. (частина 1: Загальна оцінка макроекономічної ситуації) // Free Voice Information Analysis Center. 31.08.2015. URL: <http://iac.org.ua/kompleksna-otsinka-ekonomichnoyi-situatsiyi-v-ukrayini-u-2014-2015-rr-chastina-1-zagalna-otsinka-makroekonomichnoyi-situatsiyi/>.
8. Майстренко О. Військово-економічний потенціал держави і роль оборонно-промислового комплексу в його забезпеченні // Українська

	молодь: Інтернет-версія всеукраїнської газети. 12.09.2014. URL: http://www.ukrmol.in.ua/2014/09/blog-post_12.html .	
8.	Підготуватися до поточного тестового контролю (контрольної роботи)	
	Разом	58

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
туристичного бізнесу та країнознавства
Протокол №__ від _____ 2020р.

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішенням науково-методичної комісії
факультету міжнародних
економічних відносин та
туристичного бізнесу
Протокол №__ від _____ 2020р.

Завдання для проведення підсумкового контролю
з дисципліни «**Основи міжнародної безпеки**»

Для студентів 3-го курсу спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Укладач: доцент кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Безрук О. О.

ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПІДСУМКОВОГО

КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ

«Основи міжнародної безпеки» (5 семестр)

1. Безпека як соціально-політичний феномен.
2. Джерела загроз та дилеми безпеки.
3. Міжнародна безпека: визначення, зміст, принципи.
4. Рівні та параметри міжнародної безпеки.
5. Моделі міжнародної безпеки.
6. Інститути забезпечення міжнародної безпеки.
7. Національна безпека: зміст та проблематика.
8. Регіональна безпека: зміст та проблематика.
9. Глобальна безпека: зміст та проблематика.
10. Воєнна безпека: зміст та проблематика.
11. Моделі забезпечення воєнної безпеки.
12. Економічний аспект національної безпеки (економічна безпека).
13. Інформаційна безпека держави.
14. Екологічна безпека держави.
15. Фінансова безпека держави.
16. Дилема безпеки держави та дотримання громадянських прав.
17. Глобалізація в контексті проблем міжнародної безпеки.
18. Регіоналізація та проблеми міжнародної безпеки.
19. Глобальні загрози світового порядку.
20. Загрози регіональної безпеки в ЄС.
21. Загрози регіональної безпеки на Близькому Сході.
22. Загрози регіональної безпеки в Азійсько-Тихоокеанському регіоні.
23. Загрози регіональної безпеки в СНД (пострадянському просторі).
24. Загрози регіональної безпеки в країнах Латинської Америки та Карибського басейну.
25. Міжнародний тероризм як глобальна загроза.
26. Зброя масового знищення та механізми нерозповсюдження.
27. Глобальна міграція як загроза.
28. Політика національної безпеки США.
29. Політика національної безпеки Франції.
30. Політика національної безпеки Німеччини.
31. Політика національної безпеки КНР.
32. Політика національної безпеки Росії.
33. Політика національної безпеки Японії.
34. Політика національної безпеки Туреччини.
35. Політика національної безпеки деяких країн Східної Європи (Польща, Словаччина, Румунія, Угорщина).
36. Воєнний конфлікт: визначення, зміст, типологія.
37. Війна як сучасна загроза міжнародній безпеці.
38. Політика національної безпеки України.

39. Закон України «Про національну безпеку».
40. Воєнна доктрина України.
41. Гібридна війна в Україні.
42. Стан та загрози економічній безпеці України.
43. Стан та загрози фінансовій безпеці України.
44. Стан та загрози екологічній безпеці України.
45. Стан та загрози енергетичній безпеці України.
46. Стан та загрози демографічній безпеці України.
47. Геополітичне становище сучасної України.
48. Співпраця України з міжнародним співтовариством в галузі міжнародної безпеки.
49. Роль міжнародних організацій в забезпеченні міжнародної безпеки.
50. Сучасний світовий порядок та проблеми міжнародної безпеки.

Приклад тестових запитань для проведення поточного та підсумкового контролю

Варіант 1.

1. Який рівень безпеки характеризує наступне визначення: «система міжнародних відносин, заснована на додержанні всіма державами загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, що виключає вирішення спірних питань та розбіжностей між ними за допомогою сили або загрози».
А. глобальна;
В. національна;
С. міжнародна;
D. регіональна.
2. Який пункт або пункти є зайвим(и) в наведеному переліку суб'єктів національної безпеки України?
А. Верховна Рада України;
В. Кабінет Міністрів України;
С. суди загальної юрисдикції;
D. політичні партії;
E. громадські організації.
3. З наведеного переліку визначень оберіть ті, які ідентифікують рівні безпеки за якісними параметрами:
A. реальний;
В. аналітичний;
С. достатній;
D. превентивний;
E. компульсивний.
4. Оберіть з наданого переліку характеристики, що притаманні конфліктам низької інтенсивності?
A. підтримка озброєних антиурядових сил на ворожій території;
В. протистояння регулярних збройних сил;
С. переважне використання поліцейських сил;
D. переважне використання диверсійно-терористичних методів порівняно із прямими бойовими діями;
E. високий ступінь інституціоналізованості ведення бойових дій.
5. Серед переліку параметрів вкажіть зайвий пункт, який не відноситься до міжнародної безпеки:
А. стабільний розвиток держав;
В. електоральна поведінка;
С. захист національного суверенітету;
D. обороноздатність держави

Рекомендована література

Основна література

1. Власюк О.С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці / О. С. Власюк. – К. : НІСД, 2016. – 528 с.
2. Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол. :В..І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянук та ін. / за заг. ред. Г.П.Ситника. – Київ : НАДУ, 2016. – 784 с.
3. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія. К., Центр навчальної літератури, 2019. 416 с.
4. Дзьобань О.П. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади [моногр.] Х., Право, 2021. 776 с.
5. Ліпкан В. А. Теорія національної безпеки. Київ. КНТ. 2008. 631 с.
6. Конфлікти, що змінили світ / авт. кол. Наталя Іщенко (Гумба), Ігор Попов та ін. Харків, Фоліо, 2020. 192 с.
7. Куц Г.М. Концептуалізація понять «національна безпека» і «державна безпека» у політико-правовому дискурсі. Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки, збірник наукових праць. Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2020. Вип. 1 (20). С. 139-153.
8. Мала енциклопедія міжнародної безпеки (за заг.ред. Ю. Л. Бошицького). Київ. Вид-во Європейського університету. 2012.
9. Міжнародне безпекове середовище: виклики і загрози національній безпеці України / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова ; за ред. К. А. Кононенка. – К. : НІСД, 2013. – 56 с.
10. Політологічний енциклопедичний словник за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2015. 816 с.
11. Рущенко І.П. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога / монографія. Х.: ФОП Павленко О.Г., 2015. 268 с.
12. Рущенко, Ігор. Війна цивілізацій: анатомія російсько-українського конфлікту. ВД «Києво-Могилянська Академія», 2020. 436 с.
13. Почепцов, Георгій. Фейк. Технології спотворення реальності. ВД «Києво-Могилянська Академія», 2020. 224 с.
14. Шергін С. Політологія міжнародних відносин. К., Центр навчальної літератури, 2019. 256 с.
15. Юхименко, Петро. Глобалізація та політика національної безпеки. К., Центр навчальної літератури, 2021. 408 с.
16. Buzan, Barry, Wæver, Ole. Regions and Powers. The Structure of International Security. Cambridge University Press. 2003. 564 p.
17. Booth, Ken. Theory of World Security. Cambridge University Press. 2007. 489 p.
18. Luttwak, Edward. Strategy: the logic of war and peace. The Belknap Press of Harvard University press, 2001.

Допоміжна література

1. Бодрийяр, Ж. Дух терроризма. Войны в заливе не было / Ж. Бодрийяр; [пер. с фр. А. Качалова]. М. : РИПОЛ классик, 2016. 224 с.
2. Марко С. Хроника гибридной войны. Киев, 2016. 248 с.
3. Мюнклер Г. Осколки войны: Эволюция насилия в XX и XXI веках / Пер. с нем. А. И. Лоскутовой. М.: Кучково поле, 2018. 384 с.
4. Райтшустер Б. Путинократия. Человек власти и его система. Харьков: Виват, 2015. 368 с.
5. Тымчук Д., Карин Ю. и др. Вторжение в Украину: хроника российской агрессии. К., Брайт Стар Пабליшинг, 2016. 240 с.
6. Шваб К., Малере Т. COVID-19: Великая перезагрузка. ВЭФ. 2020. 289 с.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Amnesty International. URL: <https://www.amnesty.org.ua>
2. Foreign Affairs /magazine/. URL: <https://www.foreignaffairs.com>
3. Foreign Policy. URL: <https://foreignpolicy.com>
4. International Security Journal. URL: <https://direct.mit.edu/isec>
5. Stockholm International Peace Research Institute. URL: <https://sipri.org>
6. RAND Corporation: Global Security. URL: <https://www.rand.org/topics/global-security.html>
7. The International Institute for Strategic Studies. URL: <https://www.iiss.org>
8. UN. URL: <https://www.un.org/en/>
9. Закон України «Про національну безпеку України» (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
10. Новости ООН. Международная безопасность. URL: <https://news.un.org/ru/tags/mezhdunarodnaya-bezopasnost>
11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України». Указ Президента України №121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>